

A Régiók Bizottsága véleménye – A városrehabilitáció szerepe az európai városfejlesztésben

(2010/C 267/07)

A RÉGIÓK BIZOTTSÁGA

- azon a véleményen van, hogy a következő tervezési periódusra (2014–2020) vonatkozó stratégiai döntéseinek kidolgozása során az EU-nak fel kell ismernie a városrehabilitáció stratégiai jelentőségét, és ügyelnie kell a városi dimenzió megerősítésére valamennyi politikáján belül: a cél az, hogy a városok ismét kutatási laboratóriummá váljanak, ugyanakkor a menetrendnek ezúttal sokkal sűrűbbnek kell lennie, hogy elősegítse Európának a gazdasági és a pénzügyi válságból való kilábalását;
- javasolja egy „Intelligens, fenntartható és befogadó európai városok rehabilitációja” című kezdeményezés elindítását. Az EU városai lehetnek az Európai Bizottság „Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés stratégiája” című közleményében szereplő hét kiemelt kezdeményezés alkalmazásának kísérleti terepei;
- arra kéri az Európai Bizottságot, hogy alaposan elemezze ki, hogy milyen eredményekkel járt az URBAN közösségi kezdeményezésnek az ERFA operatív programjaiba való beépítése, és az eredményekről készítsen specifikus féldős értékelést. Ezen értékelés fényében a következő tervidőszakban szükségesnek ítéltető majd a városrehabilitációs kezdeményezések sajátos jellegének megerősítése a strukturális alapokon belül, valamint azok jobb koordinálása az Európai városi menetrend egyéb szakpolitikáival;
- hangsúlyozza, hogy a várospusztulás által sújtott övezetekben a belvárosokat ismét vonzó és élhető helyekké kell tenni, melyek a lakosok vágyait azok jövedelmi szintjétől függetlenül képesek betölteni; úgy véli, hogy a válságban levő városi övezeteket nem kell és nem is szabad magukra hagyni, mivel ki nem aknázott tehetségeket rejtenek, és az emberi és természeti tőke parlagon hagyott, elpazarolt forrásait jelentik, melyeket gyümölcsözően fel lehetne használni, hogy a globális gazdasági növekedéshez hozzájáruljanak;
- úgy ítéli meg, hogy a társadalmi egyenlőtlenségek súlyosbodása a legtöbb városi övezet előtt álló legfőbb kihívás. Evvel kapcsolatban a Lisszaboni Szerződés által újonnan bevezetett területi kohéziós célkitűzés minden kormányzati szintet arra kell, hogy buzdítson, hogy valamennyi ágazati politikájukban vegyék figyelembe ezen eltéréseket az integrált városrehabilitációs stratégiák keretén belül;

Főelőadó:	Spyridon SPYRIDON, megyei önkormányzati képviselő, Athén–Pireusz, (EL/EPP)
Referenciaszöveg:	A spanyol elnökség felkérése

I. POLITIKAI AJÁNLÁSOK

A városok hozzájárulása a fejlődéshez és átmenet a városfelújítástól a városrehabilitáció felé

A RÉGIÓK BIZOTTSÁGA

1. úgy véli, hogy a városok és a városi régiók (azaz a városok és a velük szomszédos települések agglomerációi) a képzelőerő és a kreativitás olvasztótégelyei, és megvannak bennük mind a lehetőségek arra, hogy megoldják az Európai Unió előtt álló gazdasági és pénzügyi problémákat, mind pedig az eszközök a társadalmi kirekesztés, a bűnözés és a szegénység elleni küzdelemhez. Az RB azonban úgy véli, hogy mindezt el kell ismerni a strukturális programokban ahhoz, hogy megvalósulhasson a változás és a rehabilitáció;

2. elismeri, hogy a városok és városközpontok ⁽¹⁾ hozzájárulása egyre jelentősebb a valamennyi kormányzati szinten és azok között megvalósuló fenntartható fejlődéséhez. A városok kulturális, gazdasági, oktatási, kutatási és fejlesztési, tudásintenzív szolgáltatási, valamint pénzügyi központok, emellett a regionális és nemzetközi személy- és áruforgalom csomópontjai, és jelentős mértékben hozzájárulnak a különböző származású népességcsoportok integrációjához;

3. jelzi, hogy egyes városi területeket környezeti, gazdasági és társadalmi gondok veszélyeztetnek, de megjegyzi, hogy számos példa van uniós támogatással finanszírozott sikeres városrehabilitációra is Európában;

4. aláhúzza, hogy a lakosság városokban való koncentrálódásának üteme az illegális építkezések és a belső migráció miatt számos esetben meghaladta a helyi önkormányzatok lehetőségeit és terveit. A társadalmi feszültségek növekedésével párhuzamosan a lakosság egyes csoportjai a bennük rejlő jelentős munkaerő és társadalmi érték ellenére a peremre szorultak. A fejlett országok városképeinek velejárvá lettek a hátrányos helyzetű kerületek, melyeket a társadalmi kirekesztés és az egyre romló közbiztonság jellemez;

5. megállapítja, hogy a gazdasági téren bekövetkezett szerkezetváltás, a termelési egységek delokalizációja és – főként az áruszállítást érintően a szállítmányok szétaprózódásával párhuzamosan például – az új technológiák bevezetése az infrastruktúra és a talaj (kikötők, vasúti pályaudvarok) gyors ütemű romlását okozta, egyes városnegyedek és egész városok gazdasági és társadalmi működőképességét súlyosan befolyásolva és azokat egészen új kihívások elé állítva;

(1) A véleménynek a városi régiókra (azaz a városok és a velük szomszédos települések agglomerációira) is mindvégig tekintettel kell lennie.

6. hangsúlyozza, hogy a városmegújítási politikáknak egy olyan, széles körű intézkedési formákkal jellemzett, megfelelő modell alapjául kell szolgálniuk, mely a városi területek felélesztésétől egészen a meglévő ingatlanpark rehabilitációjáig terjed. A fenntartható város új modellje a városrehabilitáció integrált és innovatív megközelítésén fog alapulni, amely a Lipcsei Charta szellemében a környezeti, a társadalmi és a gazdasági szempontokat is figyelembe veszi. Ez a modell a korlátlan terjeszkedés vagy a zöldterület-beépítés hirdetése helyett a városok növekedésének ellenőrzésére, terjeszkedésük megelőzésére, a meglévő városi ingatlanpark és társadalmi szövet újbóli életre keltésére, a városok környezeti hatékonyságának javítására, az ipari övezetek rehabilitálására és a fenntarthatóbb közlekedési módok előmozdítására, valamint a különböző (regionális, megyei és helyi) szintű területrendezésre és a vegyes hasznosításra összpontosít alapvető viszonyítási pontjaiban;

7. emlékeztet arra, hogy a 20. század végén erőteljes igény mutatkozott célzottabb és több ágazatra is kiterjedő városmegújítási intézkedésekre. A problémák összetettsége többoldalú megközelítésre sarkallt, ez pedig olyan városrehabilitációs programok kidolgozását tette szükségessé, melyek célkitűzéseiket, módszereiket és a végrehajtási eszközöket illetően nagyrészt integrált, a tágabb értelemben vett földrajzi adottságokra és a méretgazdaságosságra tekintettel levő megközelítést alkalmaztak. Úgy véli, hogy a válságban levő városi övezeteket nem kell és nem is szabad magukra hagyni, mivel ki nem aknázott tehetőségeket rejtenek, és az emberi és természeti tőke paragon hagyott, elpazarolt forrásait jelentik, melyeket gyümölcsözően fel lehetne használni, hogy a globális gazdasági növekedéshez hozzájáruljanak;

A helyi és regionális önkormányzatok szerepe a városrehabilitációban és ennek jelentősége az RB szemszögéből

A RÉGIÓK BIZOTTSÁGA

8. hangsúlyozza, hogy a helyi és regionális önkormányzatoknak döntő és elsődleges szerepük kell, hogy legyen az integrált városrehabilitációs stratégiák megalkotásában, végrehajtásában, nyomon követésében, támogatásában és értékelésében, illetve általában véve a városi környezet javításában. Az európai kis- és nagyvárosok sokfélesége helyben kifejlesztett megoldásokat és főként helyi szintű intézkedéseket tesz szükségessé. Számos uniós programnak és kezdeményezésnek köszönhetően európai szinten és az egyes városokban egyaránt jelentős tudás halmozódott fel a városfejlesztéssel kapcsolatban. Az RB szerint a helyi önkormányzatokat arra kellene ösztönözni, hogy használják fel az európai szinten felhalmozott tudást, és különösen a városokkal kapcsolatos közösségi vívmányokat (urban acquis);

9. úgy véli, hogy rengeteg lehetőség nyílik a városrehabilitációval kapcsolatos intézkedésekre, az ehhez kapcsolódó stratégiáknak pedig szembe kell nézniük az egyes városi övezetekben jelentkező kihívásokat okozó sokféle tényezővel. Az elmúlt években tapasztalt gazdasági visszaesés aránylag erősebben sújthat egyes olyan városi övezeteket, melyek társadalmi-gazdasági szerkezetük miatt a város más részeihez képest lassabban alkalmazkodnak. A városrehabilitációs programokban innovatív utakat kell keresni ahhoz, hogy a városközpontokban jelentkező agglomerációs hatások a helyi lakosság javára váljanak;

10. úgy véli, hogy a városok, a városkörüli övezetekkel szoros szinergiában, jelentős előnyöket kínálnak mind az emberek, mind a vállalatok számára, nem csupán mint a gazdaság motorjai és az árucseré és a kereskedelem központjai, hanem mint az egyéni szabadságjogok érvényesítésének eszközei, a kreativitás, a kutatás és kiválóság központjai is. Másrészt viszont a városokat sújtó gondok okai között szerepelnek az életmódbeli és demográfiai változások, de még gyakrabban a nem megfelelő városfejlesztési modellek is. A városrehabilitáció és a fenntartható városfejlesztés jelenleg kiemelt helyen szerepel számos olyan európai uniós helyi és regionális önkormányzat napirendjén, amelyek a modern – elsősorban technológiai – infrastruktúrával, a nagy gazdasági vonzerővel, valamint a tiszta és egészséges környezettel jellemezhető fenntartható növekedésre törekszenek;

11. úgy véli, hogy már léteznek megfelelő gyakorlatok, de ezek nem terjedtek el eléggé vagy nem alkalmazzák kellő mértékben őket. Az RB ismételten kéri ezért, hogy jöjjön létre egy virtuális hálózat a bevált gyakorlatoknak az európai városok és régiók közötti terjesztésére. Az RB-t szorosan bevonták olyan kezdeményezésekbe, mint a Polgármesterek Szövetsége és az Európa Zöld Fővárosa díj, illetve az uniós tagállamok városfejlesztési csoportjának (UDG) keretén belül részt vett a Fenntartható európai városok lipcei chartájának nyomon követésében. A Régiók Bizottsága nemrégiben szintén elfogadott véleményeket hasonló tárgyakra, például az EU éghajlat-változási és energetikai céljainak eléréséhez a régiók részéről történő hozzájárulásról, az energiahatékonyság előmozdításához szükséges intézkedésekről, illetve a városi mobilitás uniós akciótervéről;

Az EU fellépése az európai városok fejlesztése érdekében

A RÉGIÓK BIZOTTSÁGA

12. úgy véli, hogy bár az EU-szerződések nem irányozzák elő kimondottan az EU számára a városszabályozás, mégis 1990-től napjainkig nagy előrelépés történt a városfejlesztés kérdésében mind a programok, mind a városokban foganatosított intézkedésekkel kapcsolatos szakértelem terén. Ez alatt az időszak alatt a városok nyitott kísérleti laboratóriumokként működtek, és tisztes eredmények születtek, még ha a rendelkezésükre álló források korlátozottak voltak is;

13. hangsúlyozza, hogy az EU kulcsszerepet játszhat a városrehabilitációs stratégiák támogatása terén. Az Európai Bizottságot arra kellene ösztönözni, hogy a városfejlesztési közösségi vívmányokra támaszkodva növelje erőfeszítéseit annak érdekében, hogy

a városfejlesztéssel kapcsolatos minden létező tudás és támogató intézkedés koherens és strukturált módon rendelkezésre álljon a helyi szint számára. Ebbe bele kell tartoznia a városfejlesztésre közvetlenül ható valamennyi uniós szakpolitikának, különös tekintettel a kohéziós, a foglalkoztatási, a környezetvédelmi, a széles sávú távközléssel kapcsolatos, a szállítási és a szociálpolitikára;

14. üdvözli A közösségi politikák városi dimenziója 2007–2013 című, nemrégiben frissített útmutatót, melyet az Európai Bizottság városfejlesztéssel foglalkozó szolgálatközi csoportja adott ki, és felkéri az Európai Bizottságot, hogy vizsgálja meg annak lehetőségét, hogy frissítsenek, és végleges formába öntsenek egy a városfejlesztéssel kapcsolatos intézkedés vagy intézkedési terv új keretéhez csatolt „Európai városfejlesztési menetrendet”, melynek egyik fő prioritása az integrált városrehabilitáció lenne, és közben tartsa szem előtt, hogy azt különböző adottságok mellett kell majd alkalmazni;

15. támogatja a fenntartható városfejlesztéshez és különösen az integrált városrehabilitációhoz hozzájáruló minden már meglévő kezdeményezést a kohéziós politika keretén belül, nevezetesen a strukturális alapok városfejlesztési részét, az Urban Audit városszabályozási felmérést, a városi atlaszt, az URBACT programot és a JESSICA kezdeményezést. Viszont arra kéri az Európai Bizottságot, hogy alaposan elemezze ki, hogy milyen eredményekkel járt az URBAN közösségi kezdeményezésnek az ERFA operatív programjaiba való beépítése, és az eredményekről készítsen specifikus féldícs értékelést. Ezen értékelés fényében a következő tervidőszakban szükségesnek ítélték majd a városrehabilitációs kezdeményezések sajátos jellegének megerősítése a strukturális alapokon belül, valamint azok jobb koordinálása az európai városfejlesztési menetrend egyéb szakpolitikáival;

16. üdvözli a városrehabilitációs kezdeményezések finanszírozásának a JESSICA program által képviselt új megközelítését, főként mert ez világos kapcsolatot állít fel a finanszírozás és az integrált városfejlesztési tervek kidolgozása iránti igény között. Ugyanakkor hangsúlyozni kellene, hogy a megítélt támogatások a piac városfejlesztéssel kapcsolatos elégtelenségeit ellensúlyozó hasznos és szükséges eszközök is lehetnek. Szintén aggodalmának ad hangot a JESSICA láthatóságával kapcsolatban, a helyi és regionális önkormányzatok figyelmének nem elégséges felkeltése, valamint a tagállami szintű megvalósítást illetően észlelt problémák miatt;

17. úgy véli, hogy nagyon üdvözlendőek a strukturális alapokra vonatkozó szabályozásba bevezetett változások az energiahatékonysággal és a megújuló energiákkal kapcsolatos lakásberuházások támogatásának nézve. Ugyanakkor a lakástámogatásokat – az ERFA-rendeletnek a marginalizált közösségeket segítő, lakás célú intézkedések támogatásának tekintetében történő legutóbbi módosítása alapján – szélesebb körben kell ismertté tenni, és egy integrált városfejlesztési program keretébe kell maradéktalanul beilleszteni. Ezért az RB azt javasolja, hogy a súlyosan lepusztult övezetekben a lakástámogatások is részesülhessenek a strukturális alapokból. A minőségi lakhatás a városrehabilitációs programok sikerének alapvető előfeltétele. A pénzügyi támogatást csak integrált programok keretében és szigorú feltételek mellett szabad megítélni annak biztosítása céljából, hogy az a helyi lakosság hasznára váljon és nem az adott városrészt dzsentrifikálását segíti elő;

Fenntartható városrehabilitáció

A RÉGIÓK BIZOTTSÁGA

18. megállapítja, hogy az EU városai felszólítást kapnak arra, hogy járuljanak hozzá a gazdasági és a pénzügyi hitelválság leküzdése érdekében folytatott uniós erőfeszítésekhez, valamint vegyenek részt az európai integráció elmélyítésében. A fenntartható fejlődés három alappillére az a három dimenzió alkotja, melyet a spanyol elnökség a városrehabilitáció szerepével kapcsolatos kérdéskör kidolgozásának alapjául jelölt ki a városfejlesztésen belül. A városrehabilitációs programok végrehajtása során ezeket olyan tematikus prioritásokkal kell az esetek függvényében gazdagítani, melyek az adott kérdést a mai társadalmi-gazdasági környezetbe illesztik bele. Pontosabban szólva az RB úgy ítéli meg, hogy a következő kérdéseket kell a napirend élére tűzni: a városi kormányzás és a helyi és regionális önkormányzatok szerepe, a városrehabilitáció finanszírozása, a tematikai technológiák hozzájárulása a városrehabilitációhoz, a helyi önkormányzatok szerveződési és működési módjának jelentősége a városrehabilitációs programok tervezése és végrehajtása szempontjából, az innováció szerepe a városrehabilitációban és végül a városrehabilitáció hozzájárulása a külkapcsolatok fejlődéséhez és a városok nemzetköziesedéséhez. Emellett azt is megállapítjuk, hogy a regionális és helyi önkormányzatoknak alapvető szerepe van a városrehabilitációs feladatok végrehajtása során, a területrendezéstől kezdve a várostervezésig és annak végrehajtásáig, amikor is a rehabilitációs feladatok az új városrészek építéséhez képest elsőbbséget élveznek, csakúgy, mint a meglévő városi területek fejlesztése a város további terjeszkedésével szemben;

A városrehabilitáció gazdasági dimenziója – Hozzájárulás az intelligens növekedéshez

A RÉGIÓK BIZOTTSÁGA

19. hangsúlyozza, hogy az elmúlt években – főként a gazdaság nemzetközivé válása miatt bekövetkezett – gazdasági átalakulás arányaiban erősebben sújthatja a régi vagy belső városrészeket, melyek társadalmi-gazdasági szerkezetük folytán az egyéb városrészeknél lassabban alkalmazkodnak. Ebből a szempontból a kohéziós politika intézkedései azon az elképzelésen alapulnak, hogy a térbelileg nem kiegyensúlyozott növekedés nem csupán a társadalmi kohézióra van káros hatással, hanem a potenciális gazdasági növekedést is korlátozza. Ez helyi szinten még inkább igaz, és nemrégiben a Barca-jelentés is rámutatott például;

20. aláhúzza, hogy az innovatív gazdasági tevékenységek élénkítésére van szükség megfelelő környezet és ösztönzők, modern infrastruktúra, valamint jól képzett és élethosszigan tanuló emberi tőke révén;

21. úgy ítéli meg, hogy a városok – mind tárgyi, mind szellemi – kulturális örökségének védelme a városközpontok újbóli életre keltése által (amelynek során a lehető legmesszebb menőkig tiszteletben kell tartani a történelmi és építészeti örökséget) a városok arculata, presztízse és vonzereje szempontjából többletértéket hoz létre a kulturális sokféleség ösztönzése mellett; ez utóbbi

pedig gazdasági szempontból is fontos szerepet játszik a tudáslapú gazdaság és az ipar fejlesztése terén, miközben a helyi szakfoglalkoztatást ösztönző és ezért magas specializálódási szinttel járó helyi fejlesztést is elősegíti;

22. rámutat, hogy a városrehabilitációs tervek az eljárások és az eredmények szintjén egyaránt tudást és innovációt kell, hogy termeljenek és terjesszenek;

23. aláhúzza, hogy a városrehabilitációs stratégiáknak számolniuk kell azon sokféle tényezővel, melyek egyes városrészek gazdasági pangását okozzák. Ezek közül a legfontosabbak az épületek funkcionális elavultsága, az előregedett infrastruktúra és a nehézkes megközelíthetőség. Alacsonyabb működési költségeket és tágasabb teret keresve számos cég kivonul a városból, és sok alkalmazott követi vállalatát a jobb életminőség (szociális szolgáltatások, közlekedés) vagy a kedvezőbb megélhetési költségek (alacsonyabb lakbérek és ingatlanárak) után kutatva. Ahhoz, hogy a rehabilitált területeken letelepülni szándékozó cégek igényeit kielégítsék, a városrehabilitációs programoknak innovatív utakat kell keresniük a rendelkezésre álló tér kihasználását és a város által nyújtott szolgáltatások javítását illetően, hogy a központi városrészekben jelentkező agglomerációs hatásokat e városrészek javára fordítsák;

24. emlékeztet rá, hogy a városi mobilitással kapcsolatos problémák, főként a közlekedési dugók problémája Európa számos városi övezetében gondot okoz, a helyzetet pedig nem lehet csupán jobb infrastruktúra kiépítésével vagy a tömegközlekedési vállalatok további finanszírozásával megoldani. A városi mobilitás növeli a lakosok és a vállalatok előtt nyíló lehetőségeket, és mint ilyen, a gazdasági versenyképesség tényezője és a társadalmi kohézió hajtóereje is egyben. Valamennyi polgár számára biztosítani kellene a hatékony és megfizethető tömegközlekedést, mivel az kulcsszerepet játszik a hátrányos helyzetű területek elszigeteltségének megszüntetésében. A városokban okozott környezeti károkat figyelembe véve nagyobb fontosságot kell tulajdonítani a környezetbarát városi közlekedést előmozdító intézkedéseknek (alacsony kibocsátású vagy kibocsátásmentes járművekkel kapcsolatos kutatási és demonstrációs projektek, egyéb közlekedési módokat és gyakorlatokat – pl. „telekocsi” – népszerűsítő intézkedések, illetve a városokban a kerékpáros közlekedés népszerűsítése). Az RB továbbá megismétli, hogy támogatja a fenntartható városi mobilitási tervek kidolgozását – legalább a nagyvárosokra, és azt javasolja, hogy vezessenek be uniós szintű ösztönző intézkedéseket annak érdekében, hogy a városi közlekedési projektek csak akkor kapjanak pénzügyi támogatást, ha van fenntartható városi mobilitási tervük, és ha sor került a köz- és a magánszféra között mobilitási partnerségi megállapodások megkötésére;

25. aláhúzza, hogy szükséges a helyi vállalkozó szellem erősítésére irányuló intézkedéseket hozni a lakosság célzott csoportjainak ösztönzése által, valamint a vállalkozó kedvet támogató fórumok létrehozása és megfelelő rendezvények elindítása révén. Ezzel kapcsolatosan elismeri, hogy fontos szerepe lehet a gazdaság támogatásában a női vállalkozók támogatásán keresztül intelligens növekedésnek;

A városrehabilitáció környezetvédelmi dimenziója – Hozzájárulás a fenntartható növekedéshez

A RÉGIÓK BIZOTTSÁGA

26. megjegyzi, hogy a városrehabilitáció környezetvédelmi dimenziója három fő kérdést kell, hogy alapvető prioritásként kezeljen: az éghajlatváltozást, a természeti erőforrásoknak az emberi tevékenységek által előidézett elszennyeződése elleni harcot és szélesebben véve e források ésszerűbb felhasználását, végül pedig a természeti élőhelyek védelmét;

27. meggyőződése, hogy bár Európa már most erősen városiasodott, az urbanizált területek további növekedésének, terjeszkedésének tendenciája várható bizonyos övezetekben, különösen a legdinamikusabb nagy és közepes agglomerációkban. Terjeszkedésükkel párhuzamosan a városok esetleg elpusztíthatnak egyes természeti erőforrásokat, és szennyezhetik a talajt és a vizeket. A városrehabilitációs programok képesek e tendencia megállítására, sőt megfordítására is, amennyiben keretek között tartják a városok növekedését és megújítják a városi környezetet;

28. másrészt hangsúlyozza, hogy az ember által kibocsátott üvegházhatású gázok miatti éghajlatváltozás és tengerszint-emelkedés várhatóan gyorsulni fog századunk folyamán. Ez egyre nagyobb kihívást jelent, főleg a tengerparti városi övezetek számára, melyek jelentős összegek kiadására kényszerülnek majd, mivel jelentős pénzügyi eszközökre van szükség többek között a part- és árvízvédelmi intézkedések végrehajtásához. Ezért fontos a tagállamok városfejlesztési csoportja (UDG) által a fenntartható európai városok referenciakeretével kapcsolatban végzett munka, mely a városi övezeteket érintő klasszikus környezetvédelmi megfontolásokon túl igyekszik az éghajlatváltozás dimenzióját is figyelembe venni az éghajlatváltozás mérséklése és a hatásaihoz való alkalmazkodás által okozott problémákkal együtt;

29. a városrehabilitáció első számú gondját jelentő legfőbb prioritásként kezeli a természeti erőforrások emberi tevékenység előidézte elszennyeződése elleni harcot, és különös súlyt ad a szennyezés megelőzését célzó fellépéseknek. A Régiók Bizottsága ugyanilyen erősen hangsúlyozza emellett azt is, hogy mennyire fontos a természeti környezetnek ártó anyagok fogyasztását gondosan mérni és korlátozni: a szóban forgó mérést pedig a termékek teljes életciklusára (előállítás, használat, hulladék ártalmatlanítása) kell elvégezni;

30. hangsúlyozza, hogy a meglévő épületeknek az energiahatékonyság javítása céljából történő felújítása költségszempontból az egyik leghatékonyabb eszköz az éghajlatváltozással kapcsolatos kiotói kötelezettségvállalások teljesítéséhez, ugyanis az épületek szén-dioxid-kibocsátásának és az energiához kapcsolódó költségeknek a lehetséges csökkentése 42 %-ra becsülhető;

31. megjegyzi, hogy a városok az üvegházhatású gázok kibocsátásának 70 %-áért felelősek, ezzel összefüggésben a Lipcsei Charta felszólítja a városokat, hogy csökkentsék szén-dioxid-lábnyomukat, őrizzék meg természeti erőforrásaikat és biológiai

sokféleségüket, legyenek energiatakarékosak, és ösztönözzék a kulcsfontosságú szolgáltatásokhoz való hozzáférést. Evvel kapcsolatban jelzi, hogy azonnali intézkedésekre van szükség a városi energiafogyasztás korlátozása érdekében, elsősorban a megfelelő energiagazdálkodás és másodsorban a megújuló forrásokból nyert energiatermelés által. Hasonló intézkedéseket kell hozni az épületek energiahatékonysága érdekében is;

32. üdvözli a Polgármesterek Szövetségét, amely a 2020-ig teljesítendő, az uniós jogszabályi minimumkövetelményeket jelentő három „20 %-os célkitűzést” meghaladni kívánó több mint 3 000 európai várost fogja össze. Ezt a kezdeményezést az Európa Zöld Fővárosa díjjal együtt az Európai Bizottság indította el a Régiók Bizottsága jóváhagyásával és támogatásával, amely egyben regionális szintre kívánja kiterjeszteni a fenti szövetséget;

33. elismeri a zöldterületek és a vízfelületek szerepét a városrehabilitációs programokban. A zöldterületek és vízfelületek alapvetően járulnak hozzá a városok éghajlatának javításához, mivel hűtik a várost, friss levegőt biztosítanak, megszürik a szennyeződések és csökkentik a zajt. Másrészt pedig a pihenésre szolgáló zöldterületek a városok élhetőségét is javítják, és ezáltal a társadalmi kohéziót is erősítik. A városok zöldebbé tétele mindenki számára követendő cél kell, hogy legyen;

34. jelzi, hogy a globális szinten rendelkezésre álló vízkészletek egyre szűkösebbé válnak, és a városrehabilitációs programok aktív hozzájárulását kéri a víztartalékok, elsősorban az ivóvízkészletek védelméhez, megfelelő kezeléséhez és alternatív hasznosítási módok alkalmazásához. Csökkenteni kell a városok vízlábnyomát is;

35. úgy ítéli meg, hogy az épített környezet esztétikai minősége döntő tényező a városok nemzetközi versenyképességében, vonzerejében és lakosai életminőségében. Azt javasolja tehát, hogy az építészeti és képzőművészeti alkotás szempontjait is magukban foglaló intézkedésekre is kerüljön sor;

36. elismeri a biológiai élőhelyek értékét, és úgyszintén előtérbe helyezi a városokat övező vagy azok közelében levő élőhelyek védelmét és megfelelő kezelését, mivel ezek a városrehabilitáció alapvető tényezőjét alkotják a polgárok felé irányuló, környezetvédelemmel kapcsolatos figyelemfelkeltő és tájékoztató intézkedésekkel együtt;

37. jelzi a városok szoros kapcsolatát az őket övező vidékkel és különösen a dinamikus városmenti övezettel, és rámutat e kötelek megfelelő kezelésének szükségességére;

A városrehabilitáció társadalmi vonatkozásai – Hozzájárulás az inkluzív növekedéshez

A RÉGIÓK BIZOTTSÁGA

38. úgy véli, hogy a számos városban megfigyelhető társadalmi-demográfiai változás miatt a lakosság a régebbi városrészekben elhelyezkedő otthonaiból új, külvárosi lakókörnyezetbe költözött,

mely lehet a város szélén vagy akár a nagy agglomerációkhoz közel felépült új városokban is. Ennek okai az olcsóbb és vonzóbb lakhatásban, a jobb életminőségben és a szolgáltatások szélesebb választékában keresendők. Az elmúlt évtizedekben az átlag feletti jövedelemmel rendelkező rétegek elhagyták a városközpontokat, és csak lassan szivárognak oda vissza némely városrehabilitációs program sikerének köszönhetően. Ezért hangsúlyozza, hogy a várospusztulás által sújtott övezetekben a belvárosokat ismét vonzó és élhető helyekké kell tenni, melyek a lakosok vágyait azok jövedelmi szintjétől függetlenül képesek betölteni;

39. hangsúlyozza, hogy lakhatás hagyományosan és ma is mindig a városrehabilitáció egyik legfontosabb kérdése, melynek központi célja, hogy biztosítsa a leghátrányosabb helyzetű lakosság életkörülményeinek javítását;

40. úgy ítéli meg, hogy a társadalmi egyenlőtlenségek súlyosbodása a legtöbb városi övezet előtt álló legfőbb kihívás. A városrészek közötti egyenlőtlenségek a társadalmi-térbeli „gettósodás” következményei, amelyek néha a nem megfelelő lakáspolitikák és a jómódú városrészekre korlátozódó, a hátrányos helyzetű kerületeket el nem érő szolgáltatásnyújtás következtében lépnek fel. Evvel kapcsolatban a Lisszaboni Szerződés által újonnan bevezetett területi kohéziós célkitűzés minden kormányzati szintet arra kell, hogy buzdítson, hogy valamennyi ágazati politikájukban vegyék figyelembe ezen eltéréseket az integrált városrehabilitációs stratégiák keretén belül. Ezért hangsúlyozza, hogy a fenntartható városnak a városi szolidaritásra kell épülnie, a városrészek, a társadalmi-foglalkozási kategóriák, a nemek és a különböző háttérű egyének közötti szolidaritás erősítése révén, és aktívan küzdve a kirekesztés és a diszkrimináció ellen. A városi szolidaritásnak azt az ambíciókat kell tükröznie, hogy erősebb kohézióval rendelkező és befogadó európai társadalmat építsünk;

41. úgy véli, hogy fokozottabb erőfeszítéseket kell tenni a bevándorlóknak a város életébe való megfelelő integrációja érdekében, mert ez az itt felmerülő problémák megoldásának módja;

Partnerség a városrehabilitációért

A RÉGIÓK BIZOTTSÁGA

42. aláhúzza, hogy a városrehabilitációs programoknak mindig be kell vonniuk a köz-, a magán és a non-profit szférát is úgy, hogy e partnerségek központjába a helyi közösségeket helyezik. Bár a városrehabilitáció egy szakadatlan és soha véget nem érő folyamat, mégis lehetetlen szabványmegoldásokat alkalmazni. Az érdekelt felek széles körének bevonása révén tanulni lehet a többiek sikereiből, és elkerülhetővé válnak a már mások által elkövetett hibák. E tekintetben a helyi és regionális önkormányzatok kulcsszerepet játszanak a különböző gazdasági és társadalmi szereplők egymásra találásában és célzott intézkedések foganatosításában. A terület- és városfejlesztési dokumentumok valamennyi önkormányzati szint számára a politikai egyeztetés platformjait jelentik;

Elsőbbséget élvező témák

A RÉGIÓK BIZOTTSÁGA

43. úgy ítéli meg, hogy a természeti és az ember alkotta környezetre összpontosító városmegújítástól (urban renovation) a városrehabilitációs (urban regeneration) programokra való áttérést az eljövendő tervezési periódusban az intézkedési területek spektrumának megfelelő kiszélesítése révén és a tematikai prioritások sorát szem előtt tartva kell megvalósítani ahhoz, hogy a jövő európai városai megfeleljenek lakosaik elvárásainak, hasznosítsák a dolgozók tudását és szakmai képességeit, élhető és vonzó lakó-, munka- és pihenési környezetet hozzanak létre, a lehető legkedvezőbb lehetőségeket nyújtsák mindenki számára kivétel nélkül, a természeti erőforrásokat pedig a lehető legkíméletesebben használják fel, mégpedig egy alacsony szénfelhasználású versenygazdaság keretei között;

A városrehabilitációs stratégiákra vonatkozó kormányzás

A RÉGIÓK BIZOTTSÁGA

44. hangsúlyozza, hogy a városrehabilitációt szakadatlan és integrált folyamatként kell kezelni, mely a fenntartható városfejlődés távlati elképzelésén alapul. A városrehabilitációs programok megfelelő irányítása az elemzési szakasszal kell, hogy kezdődjön. Megfelelően kialakított és összehasonlítható mutatók használata révén kell megbízható forrásokra támaszkodva egyértelmű adatokat nyerni a problémák sújtotta területek gazdaságáról, társadalmi jellemzőiről és környezeti állapotáról. Ebben a tekintetben az Európai Bizottság városfelmérése és a fenntartható európai városok referenciakeretének jelenleg folyó kidolgozása különös jelentőséggel bír;

45. rámutat, hogy a várospolitikai szervezésének olyan új módjaira van szükség, ahol a városrehabilitációs politikákat helyi és regionális szinten dolgozzák ki a nemzeti és az európai szint támogatása mellett. Az RB úgy hiszi, hogy a kohézióval, integrációval és az együttműködéssel kapcsolatos politikák kidolgozásában a helyi önkormányzatoknak kell átvenni a vezető szerepet, hogy megőrizzék saját területeik természeti erőforrásait és környezethatékony gazdaságát, csakúgy, mint a kulturális sokszínűség számos formája közötti párbeszéd támogatása és elősegítése érdekében. A közpolitikák hatékonyságának maximalizálása érdekében számos helyi és regionális önkormányzat fejlesztette már ki a városvezetés olyan új formáit, melyek a városrehabilitációs programokat közelebb viszik az emberekhez. Az integrált várospolitikák a közületeken kívül más partnereket is megszólítanak, és gyakran a gondok sújtotta területek lakosságát is bevonják különböző részvételi modellek szerint. Ezek némely országban szerződéses vagy megállapodások formájában valósultak meg. Az RB szerint a nyilvánosság erősebb bevonása és a városi közösségekre ruházott szerep mind olyan erőfeszítéseket jelent, melyek révén lehetőség nyílik a városfejlesztési politikák sikeréhez szükséges társadalmi tőke összegyűjtésére;

46. véleménye szerint a városrehabilitációs programoknak biztosítaniuk kell azt, hogy minden alkalmas (nyomtatott és elektronikus) tömegtájékoztatási eszközt a lehető legjobban kihasználjanak a programokról és a részvételi lehetőségekről (helyi népszavazások, gyűlések, e-demokrácia stb.) szóló tájékoztatás, információtovábbítás és ismeretterjesztés érdekében. A városrehabilitációs programoknak az uniós városfejlesztéssel kapcsolatos tanulási folyamat részét kell képezniük, és segíteniük kell abban, hogy a lakosok fogékonnyá váljanak városuk problémái és a megnyíló lehetőségek iránt;

47. felismeri, hogy a szubszidiaritás elvével összhangban a városrehabilitációval és városfejlesztéssel kapcsolatos kérdéseket hatékonyabban lehet helyi szinten kezelni. Ugyanakkor meggyőződése, hogy az uniós támogatás nyilvánvaló haszonnal járhat a városrehabilitáció számára, amelynek során igény van arra, hogy az EU-n belüli gazdasági, társadalmi és területi kohéziót érintő, városokkal kapcsolatos problémák megoldását uniós segítséggel könnyítsék meg. Ezért az RB úgy véli, hogy a városrehabilitációs és városfejlesztési politikákat az „európai városi vívmányra” kell alapozni, mely a meglévő jogi eszközökből, politikai kezdeményezésekből, valamint a bevált gyakorlatok és a tapasztalatok városok közötti cseréjéből áll. Az RB emlékeztet arra is, hogy az e téren kifejlesztett politikáknak az arányosság elvét is tiszteletben kell tartaniuk, és tekintettel kell lenniük a tágabb értelemben vett területi különbségekre;

48. rámutat arra, hogy az EU-támogatások akkor lehetnek igazán hasznosak, ha a funkcionális városi régiók (functional urban region) területén működő helyi önkormányzatokat együttműködésre ösztönözzük. Így az egész városi régió területén közös gazdasági felelősségvállalás valósulhat meg a marginalizáció veszélye által fenyegetett népességcsoportok és városrészek iránt. Az EU támogatási eszközeit azzal a feltétellel kellene a funkcionális városi régiók rendelkezésére bocsátani, hogy a helyi önkormányzatok hatékony együttműködést folytassanak saját erőforrásaik felhasználása tekintetében;

A városrehabilitáció finanszírozása

A RÉGIÓK BIZOTTSÁGA

49. rámutat, hogy a fejlesztési program inkább egyes szükségletek kielégítésére, mintsem a jövő építésére hivatott. A városrehabilitációs programok finanszírozását szolgáló pénzügyi források a programok kivitelezhetőségét és eredményességét elősegítő sajátos elemet kell, hogy alkossanak. Külön figyelmet kell szentelni a következő területeknek: a központi és a helyi források keveredése, rendszeres és eseti programfinanszírozás, az állami források keveredése a magántőkével, helyi adózás, kölcsönök felvétele, a renoválások várható hasznának felmérése, a kapcsolódó kiadások elosztása a felhasználók és a kedvezményezettek között, a források eredete, az állami támogatások stratégiai értéke és súlya. A munka során kiemelt figyelmet kell szentelni a városrehabilitációs programok finanszírozási mechanizmusainak és megvalósításának. Várható, hogy a városfejlesztési alapokhoz (UDF) és a három J-hez (JESSICA, JEREMIE, JASPERS) hasonló alapok hozzájárulnak e tevékenységhez, de ezen intézkedések pontos formája és eredményessége továbbra is nyitott kérdés;

50. úgy ítéli meg, hogy a városrehabilitációs programokban való önkéntes munkavégzésből származó hozzájárulást még nem mérték fel a kellő mértékben. Az RB végezetül jelzi, hogy a vállalkozói szellem kifejlesztése és megerősítése mind a helyi önkormányzatok, mind pedig a városrehabilitációs programok szintjén külön kutatások tárgyát kell, hogy képezze a jövőbeli intézkedések vonatkozásában;

A telematikai technológiák hozzájárulása a városrehabilitációhoz

A RÉGIÓK BIZOTTSÁGA

51. véleménye szerint általánosan elfogadott megállapítás az, hogy a kommunikációs és az informatikai forradalom jelentős hatást gyakorol az európai városok szerkezetére, működésére és kinézetére is. Külön hangsúlyt kell fektetni arra, hogy a városrehabilitációs programok az informatika és a kommunikáció terén magas műszaki színvonalú infrastruktúra elérését célzó intézkedésekkel járjanak, és olyan alkalmazásokat és tartalmakat fejleszzenek ki, melyek javítják a polgárok életét és emelik a közszolgáltatások színvonalát a magánszféra által nyújtott szolgáltatások javítása mellett, és vonzóvá is teszik ezen eszközök használatát;

52. úgy véli, hogy a lehetőségek kiszélesedésével együtt elkerülhetetlenül felbukkannak veszélyek is. Az alkalmazások és az adatcserék biztosítása és biztonsága, a személyes adatok védelme, csakúgy, mint a magánélet és a polgárok személyiségének tisztelgetben tartása olyan kulcskérdés, mely további tanulmányozást igényel. Ezzel egy időben a városi közbiztonság területén alkalmazott telematikai eszközök komoly kérdéseket vetnek fel a társadalom demokratikus működésével kapcsolatban. A városrehabilitációs menetrendnek érintenie kell az erről folyó vitát is, és megoldásokat kell javasolnia az ehhez kapcsolódó problémákra;

53. megállapítja, hogy a vezetőkes és a vezetőkes nélküli infrastruktúrák használata révén a legfejlettebb telematikai alkalmazások olyan virtuális környezetet képesek előállítani (környező város, digitális város, mindenütt jelenlevő város), amely teret kínál a polgároknak a véleménycserére és interaktív párbeszédre. A digitális város olyan párhuzamos világ, amelynek szerepelnie kell a városrehabilitáció menetrendjében is;

Innováció és tanulás a városrehabilitáció keretében

A RÉGIÓK BIZOTTSÁGA

54. megítélése szerint az újítás támogatása javítani fogja a városok eredményességét, és hozzájárul a városok gazdasági fenntarthatóságához. Evvel kapcsolatban a városrehabilitációs programoknak az újítás számára vonzó környezetet, infrastruktúrát és közlekedést kell kínálniuk;

55. ennek megfelelően úgy véli, hogy a város gazdasági életében tevékeny szereplők körében a tanulást lehetővé tevő fórumok létrehozása a városrehabilitáció egyik stratégiai prioritása kell, hogy legyen;

56. ugyanígy meggyőződése, hogy a városrehabilitáció feladata az is, hogy erősítse az oktatás, a vállalatok, a kutatás és az innováció közötti kapcsolatot az új innovatív vállalatok támogatása mellett;

A helyi önkormányzatok szervezeti felépítésének és működésének jelentősége a városrehabilitációs programok megalkotása és végrehajtása szempontjából

A RÉGIÓK BIZOTTSÁGA

57. megítélése szerint egy városrehabilitációs program szükségességének megállapítása, a program megtervezése, végrehajtásának nyomon követése, szükség esetén annak megváltoztatása és végső értékelése mind olyan tevékenységek, melyek egy bizonyos adminisztrációs és igazgatási szakértelemmel rendelkező adminisztratív apparátust tesznek szükségessé, sőt ennek jelen kell lennie valamennyi helyi és regionális önkormányzat szintjén is. E megfontolások alapján elengedhetetlen feltételnek tűnik a városrehabilitációs programok során a helyi önkormányzatok kapacitásait növelő intézkedések meghozatala. Példaként megemlíthetők olyan intézkedések, mint a vezetői információk rendszerek (MIS) és a térinformatikai szoftverek (GIS) fejlesztése, melyek megkönnyítik a különböző tevékenységeket és javítják a döntéshozatali eljárást, vagy ide sorolható még a polgárok számára kínált szolgáltatások színvonalát javító minőségirányítási rendszerek (ISO, EMAS stb.) is. A városrehabilitáció tervezésében központi helyet kell biztosítani azon intézkedéseknek, melyek a helyi önkormányzatok polgárközpontú működését szavatolják a döntéshozatal során. A helyi és regionális önkormányzatok szervezeti szempontból történő szintre hozása egyszerre jelent kihívást és elengedhetetlen feltételt a városrehabilitációs programok megvalósítása szempontjából: ezért kell ezt a kérdést is a városrehabilitációval kapcsolatos intézkedések szintjén kezelni;

A városrehabilitáció hozzájárulása a külkapcsolatok fejlődéséhez

A RÉGIÓK BIZOTTSÁGA

58. megállapítja, hogy a város arculatának javítása (city marketing), valamint a város identitásának megerősítése (city branding) érdekében hozott intézkedések a helyi és regionális önkormányzatok tevékenységének szerves részét képezik. Egy mindinkább nemzetközivé váló világban a városok fokozódó versenyben igyekeznek magukhoz csalogatni a tőkét, a befektetéseket és a jól képzett munkaerőt. Fejlesztési terveiket úgy terjesztik ki, hogy

képesek legyenek polgáraik jólétét biztosító forrásokhoz és eszközökhöz jutni. A nagyobb sport-, kereskedelmi és kulturális események szervezése érdekében egymással versengenek, ami csak egyike a városok közötti rivalizálás ez esetben jól látható területeinek;

59. rámutat ugyanakkor, hogy e vetélkedés mellett a városok az együttműködésüket is fejlesztik. Az EU-n belül a városok tematikus vagy földrajzi alapon történő hálózatba szerveződése különösen nagy méreteket öltött az EU célzott kezdeményezéseinek hatására (Urbact, Interact, testvérvárosok stb.). A megfelelő gyakorlatok cseréje különösen fontos eszköznek bizonyult. A városrehabilitációs programokon belül külön intézkedési terv tárgyát kell, hogy képezzék az európai városok nemzetközivé tételét célzó intézkedések is;

II. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS AJÁNLÁSOK

A RÉGIÓK BIZOTTSÁGA

60. azon a véleményen van, hogy a következő tervezési periódusra (2014–2020) vonatkozó stratégiai döntéseinek kidolgozása során az EU-nak fel kell ismernie a városrehabilitáció stratégiai jelentőségét, és ügyelnie kell a városi dimenzió megerősítésére valamennyi politikáján belül: a cél az, hogy a városok kutatási laboratóriummá váljanak, ugyanakkor a menetrendnek ezúttal sokkal sűrűbbnek kell lennie, hogy elősegítse Európának a gazdasági és a pénzügyi válságból való kilábalását;

61. javasolja egy „Intelligens, fenntartható és befogadó európai városok rehabilitációja” című kezdeményezés elindítását. Az EU városai lehetnek az Európai Bizottság „Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés stratégiája” (?) című közleményében szereplő hét kiemelt kezdeményezés alkalmazásának kísérleti terepei;

62. úgy ítéli meg, hogy eljött az ideje egy ilyen döntés meghozatalának. A következő tervezési periódus költségvetéséről folyó vita során, csakúgy, mint a jelenlegi periódus költségvetésének kidolgozása alatt is világosan elő kell irányozni a városrehabilitáció finanszírozását.

Kelt Brüsszelben, 2010. június 9-én.

*a Régiók Bizottsága
elnöke*
Mercedes BRESSO